

Estratègia catalana de cooperació universitària amb el Marroc

Seminari de reflexió i definició de línies de treball

17 de febrer

9:30 – 14:00 hores

Sala de Reunions, Escola Politècnica Superior, Edifici PI

Campus de Montilivi, Universitat de Girona

RESUM¹

Introducció i context de la cooperació universitària amb el Marroc

---

Sílvia Font, vicerectora d'Estudiants de la Universitat de Girona, dóna la benvinguda als presents i excusa la presència de Jörg Zimmer, vicerector de política internacional de la Universitat de Girona, que havia de presentar l'Agrupació d'Universitats del Mediterrani Occidental.

- Aquesta és la **primera sessió** de cara a l'elaboració de l'estratègia de cooperació universitària per al Desenvolupament en els països prioritaris de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD).
- El Marroc serà el primer país en què s'elaborarà una proposta comuna, ja que les universitats públiques catalanes compten amb una gran experiència de col·laboració allà.

Josep Maria Vilalta, secretari executiu de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), ofereix unes dades de context.

- Les universitats són **actors clau** en la cooperació internacional, ja sigui mitjançant una estratègia singular com conjunta.
- La diplomàcia acadèmica té un paper molt important en les relacions internacionals de l'àmbit universitari (a nivell acadèmic, científic, etc.).
- El coneixement i el capital humà són elements estratègics en qualsevol país.
- Les universitats, tant a títol individual com col·lectiu, compten amb **instruments** que faciliten la cooperació amb els altres països:

- **Pla de Cooperació**
- **Comissió de Cooperació de l'ACUP**

---

¹ Aquest resum ha estat elaborat per [l'Àrea de Cooperació Universitària per al Desenvolupament](#) de la UOC.

- **Plans estratègics** de cada universitat
  - **GUNI**, una plataforma de 200 universitats
  - Acord de col·laboració ACUP-ACCD – Conveni per a la transformació social mitjançant el qual s'han dut o es duran a terme:
    - Estratègia de comunicació per a la CUD
    - Educació pel Desenvolupament (EpD)
    - Cooperació exterior: estratègies país (Marroc i Moçambic)
- Els objectius del seminari són:
- Debatre i reflexionar per a trobar quines haurien de ser les relacions i col·laboracions entre el Marroc i Catalunya a nivell d'universitats a partir del mapa de relacions actuals. Trobar iniciatives i projectes conjunts.
  - Visita a les universitats del Marroc, durant el mes d'abril, per conèixer els interessos directes que tenen allà, establir més vincles i desenvolupar més projectes.
  - Fer retorn de resultats a l'ACCD per ajudar a desenvolupar la seva estratègia CUD al Marroc i Moçambic.

Brahim Baddi, cònsol del Marroc a Girona, parla sobre la situació actual de desenvolupament al Marroc i sobre l'estat de l'educació superior i de la recerca al seu país.

- Espanya és el **primer soci i proveïdor** del Marroc en molts sectors (agroalimentari, transport, turisme, etc.). Abans ho era França.
- Dins d'Espanya, **Catalunya** és la primera comunitat amb què el Marroc té cooperació, ja que és la primera autonomia pel que fa a nombre de població marroquina que hi viu. Més de 270.000 marroquins i marroquines viuen a Catalunya.
- El sistema d'ensenyament superior al Marroc:
  - **L'ensenyament superior públic** és gratuït però té places limitades i s'hi accedeix per concurs.
  - Hi ha 12 universitats públiques al Marroc. Gairebé totes les ciutats del país acullen una universitat.
  - Hi ha un sistema de beques per bona nota en el batxillerat i per a famílies d'escassos recursos.
  - Els estudiants estrangers tramiten la seva sol·licitud d'estudis mitjançant l'Agència de Cooperació Internacional del Ministeri de l'Exterior, que ofereix beques, gestiona l'expedient i la residència universitària. La majoria d'estudiants estrangers provenen de l'Àfrica subsahariana i francòfona, tot i que l'educació anglosaxona està cobrant importància a les universitats (hi ha dues universitats a Rabat que ofereixen ensenyament en anglès).
  - **L'ensenyament superior privat** està començant a agafar pes i a tenir auge.

- El Marroc està ampliant la cooperació universitària a nivell internacional. Són països prioritaris: Itàlia, Bèlgica, Alemanya i altres d'Europa; Egipte, Xina, Pakistan, Guinea Equatorial, USA, Canadà, etc. Promouen la diversitat de cooperació a nivell internacional per a l'intercanvi d'idees.
- Les universitats espanyoles acullen **4.000** estudiants d'origen marroquí. Hi ha molta diversitat en l'àmbit d'estudis (ciències, arts, humanitats, medicina, etc.). Les Comunitats Autònomes acollidores són Andalusia, Catalunya, València i Madrid. Les Ambaixades gestionen les beques/ajuts. Es concedeixen unes 1.000 beques anualment. Les ajudes solen ser per a famílies nombroses.
- Pel que fa al marc jurídic de la cooperació amb Espanya, detalla un seguit d'acords des de l'any 1957 (convenis de cooperació, protocols de cooperació científica, la creació d'un Comitè Mixt Interuniversitari, partenariats en matèria de cultura i esports, etc.).
- El Marroc dóna una gran importància a la cooperació universitària, especialment en la **investigació científica**.

Marta Macias, directora de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, explica les tres línies en què treballa l'ACCD i l'acord amb l'ACUP per a impulsar la CUD en els països prioritaris.

- Actualment a Catalunya, pel moment polític que s'està vivint com a país, el paper de la cooperació en la política exterior agafa més rellevància de la que tenia abans.
- La cooperació per al desenvolupament serveix a Catalunya per a mostrar-se al món com a país que advoca pel respecte dels drets humans i la igualtat de gènere.
- Formen part del conveni ACUP-ACCD els tres principis que regeixen el Pla de Cooperació 2015-2018, aprovat pel Parlament de Catalunya:
  - Coherència. Catalunya té un teixit associatiu molt ric amb diferents línies de treball que s'han de coordinar en una estratègia de cooperació conjunta en defensa dels DDHH.
  - Participació.
  - Rendició de comptes. És necessari preguntar pels resultats i pels impactes d'aquesta política de cooperació en la societat catalana i en les societats de destinació dels projectes i a allà a on es vol incidir.
- El Pla de Cooperació 2015-2018 té un enfocament de gènere basat en els DDHH per a treballar en:
  - Reduir les desigualtats dels països empobrits del sud.

- Analitzar les causes estructurals de la pobresa, tenint en compte les desigualtats (sexe, edat, ètnia, etc.).
  - Potenciar els projectes de cooperació per al desenvolupament amb els grups tradicionalment més exclosos i vulnerables.
  - Potenciar l'empoderament individual i col·lectiu, perquè les persones puguin liderar els seus propis canvis i transformacions.
  - Els individus són els titulars dels drets i les obligacions i les administracions tenen l'obligació de protegir-los i garantir els DDHH.
  - Fomentar la participació i fer avaluació.
  - Assumir la corresponsabilitat.
- El paper de les universitats. Un dels pilars del pla director és el **dret a l'educació**. L'accés a la universitat és complicat en els països empobrits per això l'educació ha de ser accessible, gratuïta i sigui en igualtat d'oportunitats i de condicions. La universitat és el darrer repte a aconseguir ja que per a moltes nenes l'accés a l'educació secundària és molt difícil. L'Agència donarà suport des del Pla Director a aquells projectes que busquin facilitar l'accés a l'educació superior.
- Per què Marroc i Moçambic? Són països prioritaris del Pla Director de Cooperació perquè s'hi tenen aliances des de fa temps. Existeixen acords marc amb universitats marroquines per a diferents màsters. A més, també hi ha un Pla Catalunya – Marroc que, des de l'Agència, es vol continuar treballant.

Experiències i propostes de col·laboració amb les institucions d'educació superior del Marroc

---

S'excusa a **Laura Feliu**, professora titular de Relacions Internacionals de la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Gemma Xarles, directora de l'Àrea de Cooperació Universitària per al Desenvolupament de la UOC, modera el debat i presenta el resum del mapa de relacions entre les universitats de l'ACUP i el Marroc.

- El Pla Marroc de Cooperació del Govern de Catalunya mostra que s'ha fet molta feina en relacions universitàries i de recerca però amb moltes dificultats. Les diferents iniciatives desenvolupades no han tingut gaire resposta per part de les universitats marroquines.
- Dels sis eixos del Pla Marroc, les universitats només hi apareixen en un, el relacionat amb la recerca.
- Les Universitats haurien d'estar més presents al Marroc, però per guanyar visibilitat falta coordinació conjunta, definir un marc conjunt i establir unes àrees prioritàries de treball.

- L'objectiu del debat no és explicar el que ja fa cada universitat individualment sinó definir què es vol fer conjuntament per a tenir més incidència en CUD. Conjuntament, no s'ha fet gaire cosa fins ara. Cada universitat ha seguit els seus propis criteris i ha establert les seves pròpies relacions.
- Com a universitats, es vol contribuir en el Pla País de l'ACCD i el primer pas és observar què han fet altres països europeus. En el cas de Bèlgica, que ha passat pel mateix procés, s'ha observat que:
  - Hi destinen més recursos
  - Han detectat àmbits temàtics d'interès per part de les universitat marroquines: medi ambient, salut, desenvolupament social, administració i govern, agricultura, empenedoria i lideratge, enfortiment de la gestió d'institucions d'educació superior, e-learning i nous mètodes d'aprenentatge, gestió de la formació, formació d'investigadors universitaris.

En aquest punt, hi ha una intervenció de la **Laia Carbonell**, representant de la **Secretaria d'Afers Exteriors** de la Generalitat de Catalunya per a defensar el document Pla Catalunya – Marroc, aprovat pel Govern i en el qual participa el consolat del Marroc.

- El Pla té en compte el gran nivell de cooperació que existeix a Catalunya i com hi conflueixen molts actors, agrupats en cinc grups: relacions internacionals, cooperació per al desenvolupament, recerca i universitats, empresa i catalans d'origen marroquí.
- Al Marroc, les universitats, a nivell de cooperació per al desenvolupament i de recerca i cultura, han fet moltes iniciatives però amb dificultats perquè hi ha poca demanda d'intercanvi estudiantil i mobilitat.
- El Pla és un document viu i un punt de partida que marca els eixos de treball.
- Es proposa treballar conjuntament per incorporar al Pla de Catalunya – Marroc el punt de vista de les universitats i millorar l'eficiència de les polítiques universitàries.
- Es convida a les universitats públiques catalanes a participar en la reunió anual d'avaluació del Pla i posen aquest instrument a la disposició de les universitats.

Seguidament de la intervenció anterior, es planteja si aquest debat hauria de ser unilateral o conjunt amb el Marroc. **Nadja Gmelch**, cap de projectes de l'ACUP aclareix que l'objectiu de la trobada és identificar els interessos de la comunitat acadèmica i científica catalana i mirar en un segon pas quin són els interessos del Marroc per a trobar coincidències.

Enric Olivé, director de la Càtedra UNESCO per al diàleg intercultural mediterrani i secretari general de l'EuroMed Permanent University Forum (EPUF) mostra la seva experiència i reflexiona sobre la cooperació universitària al Marroc:

- Les universitats del nord tenen relacions amb el Magreb a cavall entre els interessos científics i acadèmics i els interessos cooperatius.
- Les universitats no se senten a gust amb aquest tipus de relació perquè “què és recerca i què és cooperació?”
- Les universitats desenvolupen projectes concrets en països com Tunísia, Algèria i Marroc, però les relacions són més amb el Marroc perquè és més fàcil l’harmonització dels sistemes acadèmics d’Europa (Catalunya) amb els del Marroc.
- Segons Olivé, la gran inversió que s’ha fet al Marroc no ha tingut un impacte positiu en el sistema acadèmic d’allà perquè no s’ha fet un seguiment.
- En els projectes europeus en què s’ha participat, la Comissió Europea no ha fet seguiment dels resultats dels projectes. Només ha tingut interès per saber en què s’ha gastat el pressupost atorgat.
- Des d’EuroMed s’han treballat **tres tipus** de projectes:
  - Implantació d’un màster a Tetuan.
  - Recerca sobre les primaveres àrabs.
  - Creació d’una base de dades per a fomentar la relació entre les empreses i els estudiants:
    - Al Marroc manquen llocs de treball per a encabir els estudiants que es graduen a les seves universitats. S’ha implantat aquest sistema a les universitats tunisianes i a les marroquines però ha funcionat millor al Marroc per la implicació del Ministeri marroquí.
- El Ministeri d’Educació al Marroc té molt d’interès de col·laborar amb algú que no siguin els francesos, especialment amb Espanya i Catalunya. Hi ha una percepció molt positiva per part del Ministeri però els estudiants són molt reticents a donar les seves dades (per una qüestió de protecció de dades en el país) i les empreses no s’han involucrat amb el tema.
- Les universitats marroquines tenen molt interès en oferir *stages* als seus estudiants i busquen empreses amb centre al Marroc però també a Catalunya (resta d’Europa). El que preocupa és el no retorn dels estudiants i que es quedin a Europa. Els becaris que retornen tenen un sentit molt militant.

- Donar beques per anar a Europa propicia la fuga de cervells, que va en contra del desenvolupament dels països.

Marta Macias intervé en aquest punt: La Generalitat aporta 3 milions de beques en fons de cooperació que no haurien de ser-ho perquè no hi ha un retorn del país d'origen. Una beca hauria de tenir un retorn. Si els estudiants no tornen, parlem de mobilitat.

- Hi ha interès en fer titulacions conjuntes perquè els estudiants obtinguin una titulació marroquina reconeguda pel Ministeri i que tinguin reconeixement europeu.

En aquest punt intervé **Júlia Trias**, representant d'**Unió per a la Mediterrània** que explica que estan molt interessats en col·laborar amb les universitats catalanes i dóna a conèixer el projecte Homer, una experiència per a evitar la fuga de cervells, en què un estudiant marroquí va a França a treballar en una filial, amb l'objectiu de tornar a l'empresa del país d'origen.

- Unió per a la Mediterrània s'ofereix per a acollir alguna iniciativa de l'ACUP. Aquesta hauria de ser aprovada pels 43 països membres.
- **Enric Olivé** reprèn el seu torn de paraula. Hi ha dues àrees acadèmiques que interessin al Marroc especialment. Són:
  - Sistemes de salut: infermeria i gestió hospitalària
  - Tècniques i enginyeries
- Es va crear un Consorci d'Estats Mediterranis amb la intenció d'estimular estades de totes les universitats a empreses tant del nord com del sud i finançar beques per a màsters conjunts però només va posar diners França i Grècia i no va tenir èxit.
- S'han de tenir en compte i tenir a favor quatre actors de cara a l'èxit dels projectes CUD al Marroc:
  - Estudiants
  - Universitats
  - Ministeri
  - Empreses catalanes/espanyoles amb seu a l'Estat i amb presència al Marroc
- Les universitats amb les quals s'ha treballat són les que estan habituades als intercanvis d'acadèmics i acaben essent sempre les mateixes: Mecnes, Uzgdá, Tetuan, Marràqueix, Rabat, Djadida (univ. Noba)

Gemma Xarles posa en relleu que la formació virtual és una garantia per a evitar la fuga de cervells. Menciona com a exemple de bones pràctiques una experiència de formació virtual en leishmaniosis que van fer conjuntament l'OMS, la UdG i la UOC.

- La cooperació no és intercanvi. Molts marroquins a Catalunya volen treballar amb el Marroc. Es parla de la diàspora marroquina a Europa i de la comunitat catalana al Marroc. També del paper de la comunitat marroquina a Catalunya i del seu rol en els projectes de cooperació en el seu país d'origen. Es comenta que hi ha un projecte que intenta identificar els empresaris marroquins a Catalunya que comercien amb el seu país. A part de les relacions internacionals, hi ha altres dimensions que cal incorporar en el treball de la cooperació internacional.

Josep M. Vilalta precisa que l'ACUP fa anys que treballa en aquesta línia estratègica, reforçant les universitats dels països socis mitjançant la formació dels equips directius. Podria ser aquesta una línia d'acció CUD entre Catalunya i el Marroc?

- Es tracta de reforçar la gestió de les universitats del Marroc i empoderar-les mitjançant convenis amb països tercers, desenvolupar els campus, millorar el servei de les biblioteques, aconseguir millors serveis acadèmics, impulsar la recerca, assegurar la bona acollida de l'estudiant, etc.

Brahim Baddi intervé per informar que el Govern del Marroc busca homes de negoci que puguin invertir al país.

- Assegura que costa trobar-los perquè el teixit empresarial al Marroc es basa en els petits comerciants i la mà d'obra. Amb Espanya encara no s'ha obert aquesta via de col·laboració.

Marta Macias vol aclarir, abans d'acabar, que el debat s'hauria de centrar en la cooperació internacional per al desenvolupament i no en el desenvolupament en general.

La primera sessió del seminari es tanca amb les reflexions següents:

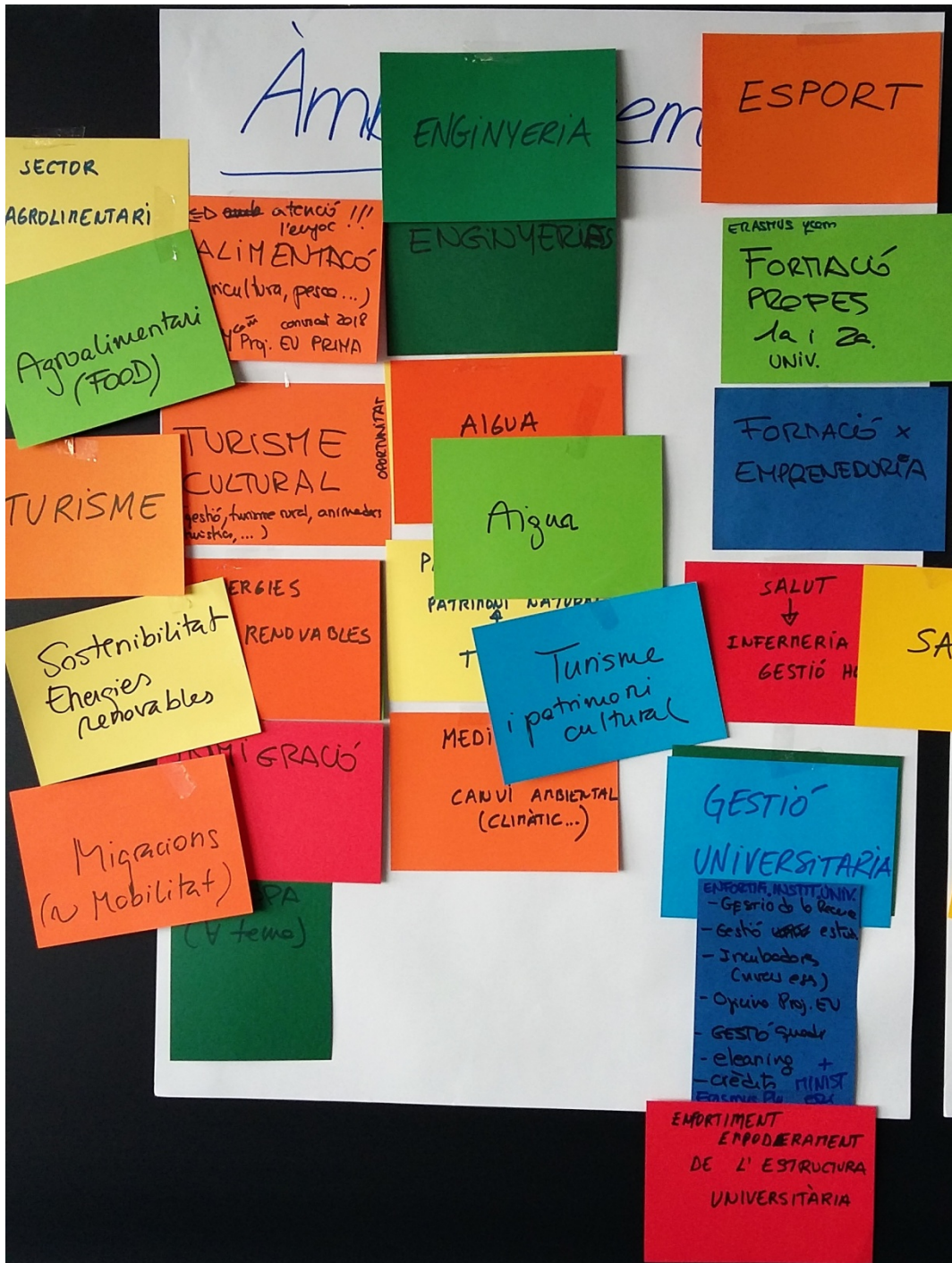
- Es detecten problemes de coordinació entre les àrees de Cooperació al Desenvolupament i les de Relacions Internacionals de les universitats.
- Surten idees com: «si les universitats no sabem què fem nosaltres, com podem saber què podem fer juntes?», «Com a universitats, vivim les relacions amb els països socis de manera molt dissociada, des de relacions internacionals i cooperació: amb enfocaments diferents, gestió acadèmica diferent, sense comunicació ni coordinació entre àrees».

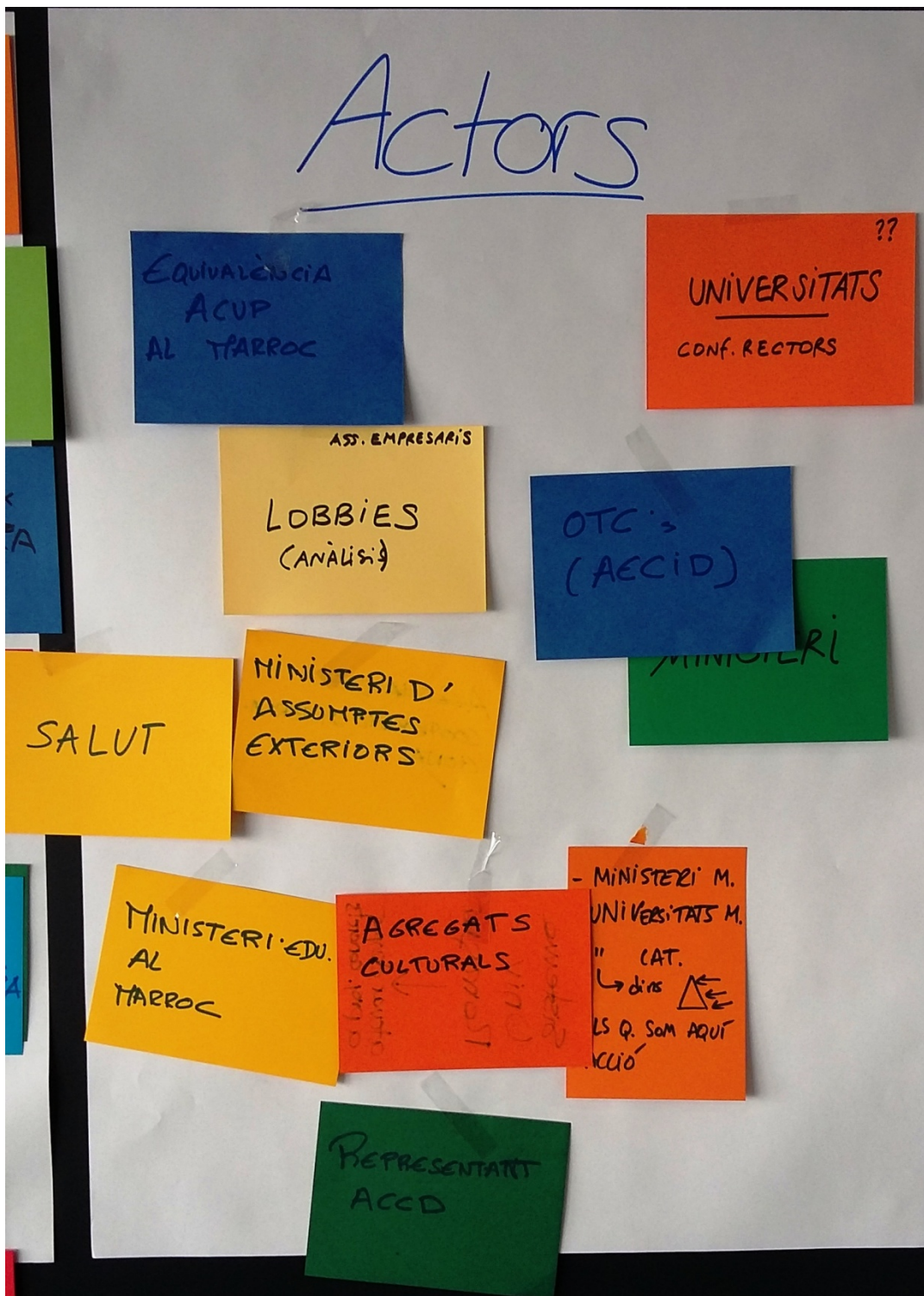

- Es planteja la possibilitat de fer un consorci d'universitats del mediterrani però ni el Govern ni les universitats no tenen cap enfocament cap a aquesta línia de treball.
- La CUD es basa en enfortir les universitats dels països socis perquè l'educació superior canvia les oportunitats de les persones. L'objectiu de cooperació de les universitats catalanes és enfortir els sistemes universitaris.
- Hi ha la percepció que el Pla Marroc confon les relacions internacionals i la cooperació per al desenvolupament. S'haurien d'avaluar les polítiques públiques o enfortir les universitats? Segons **Gemma Xarles**, fins ara, les universitats no són reconegudes com a agents de cooperació.
- Les tres línies a on les universitats podrien aportar, posant especial èmfasi perquè hi hagi coherència entre les polítiques CUD i les de relacions internacionals, són:
  - Cooperació universitària per al Desenvolupament
  - Cooperació universitària des de les àrees de relacions internacionals
  - Sensibilització

Mirem cap al futur: la cooperació universitària que volem amb el Marroc – Sessió de treball

Nadja Gmelch, cap de projectes de l'ACUP dirigeix el taller per a identificar els àmbits temàtics, les àrees de treball, els actors clau, les vies de finançament i les modalitats de cooperació que es poden obrir / reforçar al Marroc.

Modalitats

PROMOURE
TRANSF. CONEIX
Maire - Est.

- Meibes entre
parlamentaris
- assoc. dones
- intercanvi
experiència de
ciutat

SIST.
BIBLIOTEC.

COOPERACIÓ
AMB

RETORN
↳ implicació empreses

PROGRAMES
CONJUNTS

TREBALL CAMP
PROJECT. FINAL CARRERA
↓
DIAGNÒSTIC
SENSIBILITACIÓ

SIMPÒSIS
SEMINARIS

CURSOS FORMACIÓ
" d'ESTIU
TALLERS

PROMOURE
LICITACIONS

PARTICIPACIÓ CAT
A LICITACIONS QUE
PROMOU MARROC

BEQUES

MOBILITATS
PRÀCTIQUES

Finançament

PRIMA
- UpM
- E+
- ACCD
- GENERALITAT
- FINANÇ. MARROC

FINANÇAMENT
MULTILATERAL

EUROPA

MARROC

ACCID

ACCD